

(Fortsættelse 72):

UNGDOMMELIG DUMHED

På det tidspunkt af året, hvor man igen begyndte at fyre i kakkelovnen, det vil sige omkring september-oktober, begik jeg en handling, som jeg mange år senere bitterligt fortrød. På grund af mine nye interesser og til dels også nye synspunkter på bl.a. filmemediet i almindelighed og tegnefilmmediet i særdeleshed, var jeg i overdreven grad kommet til at foragte og se ned på, hvad jeg opfattede som den banale, lavkomiske og indholdsløse underholdningstegnefilm, specielt repræsenteret ved Walt Disneys korte serietegnefilm.

Samtidigt hermed var jeg i stigende grad kommet til at betragte min egen lille tegnefilm, "Hvordan elefanten fik sin snabel", med mishag og misfornøjelse. Skønt jeg havde brugt mere end et år på den, og lavet ganske mange animationstegninger til den, var jeg efterhånden blevet så overvældet af utilfredshed med mit design og mine animationstegninger til filmen, at jeg en dag hentede alle tegningerne frem og satte mig ned foran den tændte kakkelovn, som jeg fodrede med så mange tegninger som muligt ad gangen. Da der imidlertid var tale om mange hundrede tegninger, ville det tage sin tid at få udryddet hele den store stabel af A4-ark, jeg havde ved siden af mig. Dertil kom, at jeg også skulle passe på ikke at overophede kakkelovnen, der jo brændte lystigt som følge af det let antændelige papirmateriale.

Efter et par timers forløb var papirstablen blevet tydeligt lavere, men der var stadigvæk en betragtelig mængde ark tilbage, som skulle brændes af. Mor gik nervøst frem og tilbage i stuen og vogtede på det, jeg foretog mig. Hun var dels bange for, at jeg skulle komme noget til, og dels urolig for, om kakkelovnen blev så ophedet, at det gik ud over dens nærmeste omgivelser. I de meget kolde vintre forud, havde vi kunnet opleve, hvordan tapetet på hver side af kakkelovnen var blevet svedent og havde løsnet sig fra væggen, lige som havde været ude for, at malingen på dørkarmen og døren nær ved, var blevet så varm, at den blev fyldt med store og små blærer. I værste fald kunne vi have risikeret, at der var gået ild i træværket, og så havde fanden - eller ilden - været løs. Så mor havde derfor egentlig god grund til at være nervøs i dette tilfælde.

Det tog mig flere omgange, at få afbrændt de mange tegninger, og da jeg ikke vovede at sætte mig foran kakkelovnen og fyre dem af, medens far var hjemme, måtte jeg altså vente med at afbrænde resten af tegningerne, til der bød sig en lejlighed til det. Det lykkedes dog over en periode af cirka 14 dage, og jeg drog et lettelsens suk, da jeg proppede de allersidste tegninger ind i

ilden, og dermed slettede ethvert spor af den film, som jeg oprindeligt var begyndt på med stor lyst og begejstring.

Da Kaj Pindal en dag kom for at aflevere en scene, han havde mellemtegnet for mig, og hørte om, hvad der var sket og at jeg helt havde opgivet tegnefilmen "Hvordan elefanten fik sin snabel", blev han om muligt endnu mere tavs end sædvanligt, men sagde dog med forundring og en anelse desperation i stemmen: "Hvordan kunne du dog gøre det!?" Upåvirket af situationen og selvrådig, som jeg var, svarede jeg: "Jeg ku' simpelthen ikke mere holde ud, at se på de dårligt tegnede figurer, og animationen er jeg heller ikke tilfreds med! Derfor!" - "Ja, så har du vel ikke brug for min assistance længere!?" konstaterede den noget chokerede Pindal, som ikke dristede sig til at udtale sig kritisk eller bebrejdende om min udåd. Så vidt jeg husker, svarede jeg dertil: "Nej, det har jeg ikke, i al fald ikke før jeg får lært at tegne og animere bedre!" - "Nå, men så farvel med dig og ha' det godt!", var det sidste, Pindal sagde, idet han uden yderligere ord gik ud ad døren og forlod lejligheden. Den sympatiske og senere højt anerkendte Kaj Pindal så jeg ikke igen, før i slutningen af 1960'erne, da han var på et kort besøg hos sin tidligere ven og kollega Ib Steinaa, som jeg dengang arbejdede for.

På det tidspunkt havde Ib Steinaa fortalt mig, hvad jeg år senere også hørte af Børge Ring og endnu senere af Jannik Hastrup, at Pindal havde fortalt dem hver for sig, at han havde syntes, min handling med at fyre mit og delvis også hans store arbejde på min film af i kakkelovnen, var fuldkommen vanvittigt, og at han anså mig for at have været utilregnelig i gerningsøjeblikket!

HVAD DER ELLERS SKETE ...

Livet gik stille og roligt videre og omtrent i sin vante gænge for min familie og mig, som tilfældet formentlig og forhåbentlig var for de fleste danskeres vedkommende, københavnere eller ej. Men der var naturligvis mange, som stadig måtte kæmpe med psykiske og andre eftervirkninger af Besættelsen, og mange måtte leve med savnet af en nærtstående afdød slægtning, der som modstandsmand eller -kvinde eller sabotør, var blevet henrettet af tyskerne.

Selv om de af os, der var fulgt med Jens Andreasen, da han brød med Akademiet for fri og merkantil Kunst, derefter svævede mere eller mindre rodløse i et ingenmandsland, fordi vi nu ikke længere var tilknyttet et fast undervisningssted, var jeg stadigvæk stærkt optaget af og fokuseret på den tegneundervisning, som jeg selv syntes at jeg lærte en hel masse af, ikke mindst takket være tegnelæreren Jens Andreasen. Men det viste sig desværre snart, at han ikke var velegnet som leder og administrator, så derfor kom det hele til at

sejle og situationen blev i høj grad usikker, hvilket naturligvis ikke kunne undgå at præge os elever. Indtil videre holdt vi dog ved, for hvad skulle vi ellers gøre. Imidlertid måtte jeg efterhånden konstatere, at jeg faktisk savnede at tegne figurer, som bevægede sig, sådan som tilfældet er i tegnefilm. Men indtil videre måtte jeg lade mig nøje med at se, hvad andre og betydeligt mere professionelle og dygtige, ja, vel nærmest geniale, tegnefilmfolk, som især Walt Disney og hans mange medarbejdere præsterede, og dette bekendtskab kunne jeg bedst og nemmest genopfriske ved at gå ind og se Metropols årlige Jule-Show.

JULEN OG NYTÅRET 1946

Heller ikke fra dette år har jeg specielle erindringer fra de nævnte to højtider, så derfor forestiller jeg mig, at begge dele stort set har formet sig som i 1945, den første jul efter Befrielsen. Forskellen var nok, at der til trods for den fortsatte rationering, var et lidt større varesortiment i butikkerne, ikke mindst når det gjaldt dagligvarer, og det betød jo meget for hver enkelt familie, men måske især for børnefamilierne. Situationen havde under Besættelsen jo været den, at selv om man havde rationeringsmærker til de varer, der var rationerede, var det ikke sikkert at man kunne købe disse i butikkerne, simpelthen fordi der ikke var forsyninger nok. Dette gjaldt ikke sjældent for madvarernes vedkommende.

Årets julegaver blev for min families vedkommende dels købt i nogle af de lokale butikker på Jagtvej, og dels henne i Borrit på Nørrebros Runddel og ellers i Daells Varehus, som stadig var arbejderfamiliernes foretrukne indkøbssted på grund af sine relativt lave priser. Daells Varehus havde vi jo kendt til helt fra min barndom i Tillitse, hvor vi hvert år så frem til at modtage varehusets illustrerede og farvestrålende katalog. Dengang blev varerne købt via postordre, en leveringsform, som Daells Varehus havde specialiseret sig i, og varerne kom altid prompte, når de var blevet bestilt og betalt.

Hvis jeg ikke tager helt fejl, så kom i hvert fald mormor og morfar ud til os juleaften, og vi var hos dem til julefrokost 1. juledag, hvor for øvrigt en stor del af mors familie var samlet. Det vil først og fremmest sige Dennis, og Gudrun med sin godt etårige datter, Birgith, og Ditte, som vistnok boede alene på det tidspunkt, samt Lilly med sin daværende mand, Walther, og muligvis også Thorkild og hans kæreste, den ganske unge Sonja, som han senere blev gift med. Dennis logerede på det tidspunkt på et værelse på 5. sal i ejendommen Baggesensgade 24, hvor mine morforældre boede på 4. sal, og Ditte og Thorkild på 3. sal i hver sin lille korridorlejlighed, mens Lilly og Walther så vidt jeg husker boede i Ryesgade nr. 56 A på 5. sal.

2. juledag fejrede vi ikke, men hvilede ud eller for Benny og Bents vedkommende gik i biografen, hvilket jeg også gjorde, såfremt der var en film, jeg gerne ville se. Dengang var biograferne i øvrigt lukket alle helligdage året rundt, bortset fra 2. juledag, der i reglen var en premieredag, og 1. nytårsdag, som ikke faldt ind under helligdagslovgivningen. Men ellers forberedte vi os hver især på henholdsvis skoledagen og arbejdsdagen næste dag. Den 5-årige Lizzie glædede sig sikkert til atter at lege sammen med sin gode veninde Judy, som boede i en ejendom lige skråt overfor mine forældres. Mor var jo stadig hjemmegående på det tidspunkt, så hun glædede sig sikkert bare til den fred og ro, der i reglen fulgte med hverdagene.

Denne nytårsaften var det igen blevet tilladt at affyre raketter og andet fyrværkeri, og det benyttede især de større børn og yngre mænd sig af. Men hos os forløb aftenen stilfærdigt, for mor var ikke meget for alt det knalderi og de høje hyl, som affyringen af raketter og heksehyl og lignende afstedkom. Det holdt jeg med hende i, for lige som Jægersborggade havde været en temmelig livlig og oprørsk gade under Besættelsen, hvor der især under Folkestrejken 1944 blev tændt bål i begge ender af gaden, sådan var den også et livligt sted nytårsaften i fredstid.. Denne aften betød som regel også, at der blev tændt bål i gaden.

BRUDDET MED JEAN JALLIT

Bruddet mellem Jens Andreasen og Jean Jallit kom et par måneder inde i 1947. Det var så vidt jeg husker Jens Andreasen, der endte med at stille Jallit en slags ultimatum, som gik ud på, at undervisningen på Akademiet for fri og merkantil Kunst i højere grad skulle ske efter de præmisser eller vilkår, som Hans Jensen og Jens Andreasen, støttet af tegneren Tage Nielsen, der fungerede som lærervikar på skolen, havde opstillet. I modsat fald ville de tre mænd opsige deres stillinger på skolen, og Jens Andreasen kunne tilmed true med, at de fleste af hans elever i givet fald ville følge ham og derfor også forlade skolen. Det kunne han, fordi han på forhånd havde sikret sig, at i al fald en del af eleverne havde givet tilsagn om, at de ville blive hans privatelever, hvis det kom dertil, at han måtte forlade skolen. Det blev drøftet en kold februardag, medens vi opholdt os i gipssamlingen på Statens Museum, hvor vi på grund af kulden alle var mere eller mindre formummet i islandske trøjer, uldne halstørklæder og med halmsko uden på vores sædvanlige fodtøj. Der var nemlig ikke opvarmet i museets lokaler, som derfor nærmest føltes som iskældre.

Det, at aftegne figurer i museets gipssamling, hørte med til pensum, og det var vel egentlig naturligt nok, at det foregik i vinterhalvåret. Problemet var bare, at museerne af rationerings- og besparelseshensyn ikke måtte opvarme lokalerne

mere end højst nødvendigt, og man fandt det åbenbart ikke påkrævet, at opvarme de lokaler i museets stueetage, hvor gipssamlingen var udstillet. Personlig tror jeg, at en del af forklaringen på, at så mange af eleverne sagde ja til at støtte Jens Andreasen, i nok så høj grad skyldtes vinterkulden og ønsket om hurtigst muligt at komme væk fra denne og tilbage til opvarmede lokaler på ny. Han havde nemlig stillet i udsigt, at der ville blive lejet nogle lokaler ude i Forhåbningsholms Allé på Frederiksberg, hvor eleverne kunne sidde i et godt opvarmet lokale og f.eks. tegne opstillinger (stilleben) og efter nøgenmodel.

Der er ingen tvivl om, at Jean Jallit følte sig hårdt presset af den alvorlige situation, han og Akademiet for fri og merkantil Kunst aktuelt befandt sig i, men han var ikke til sinds at bøje sig for det ultimatum, han var blevet stillet over for. Udfaldet blev derfor, at Jens Andreasen, fulgt af Hans Jensen og Tage Nielsen, måtte bide i det sure æble og forlade deres stillinger som lærere på skolen. Cirka en tredjedel af eleverne i klassen havde givet tilsagn om at ville følge med Jens Andreasen, mens resten havde bestemt sig for at fortsætte på skolen. Det blev Jean Jallit selv, der måtte overtage undervisningen i Jens Andreasens klasse, men han var desværre ikke god til at undervise. Det havde jeg og min klasse for længst erfaret, da han en kort overgang havde fungeret som vikar for Jens Andreasen under dennes sygefravær.

Så vidt jeg husker, var det i slutningen af februar 1947, at Jens Andreasen og de relativt få elever, der fulgte ham, forlod Akademiet for fri og merkantil Kunst. Der blev derefter lejet et lokale i Forhåbningsholms Allé, og her fortsatte "renegaterne" undervisningen med timer i modeltegning, portrættegning og tegning efter genstande. Det, jeg husker bedst fra stedet, er, at lokalet lå på første sal og blev opvarmet ved hjælp af en stor, sort, gammeldags kakkelovn, som der især måtte fyres godt op i, når vi havde modeltimer, for at nøgenmodellen ikke skulle fryse. Modellen var i reglen den samme kvinde, som vi havde haft på skolen, men i kortere perioder var hun af gode grunde forhindret i at posere, og blev derfor vikarieret af en anden model, sådan som tilfældet også havde været på skolen. Denne kvinde var en helt anden type, højere, slankere og med lange lemmer og langt, glat og kulsort hår, og hendes kønsbehåring var en kraftig, nærmest strittende sort dusk, som fuldstændig skjulte hendes kønslæber.

Blandt den halve snes elever, der fulgte med Jens Andreasen, da han forlod Akademiet for fri og merkantil Kunst, var foruden mig også Asbjørn Yde Larsen, Kaj Himmelstrup, Ruth Olesen og Jørgen Strunge. Hans Qvist, som gik et par klasser over os andre, fortsatte på skolen, fordi han skulle lave afgangsprøve dette år, men engang imellem kom han ud til os, når vi havde aftenundervisning og tegnede qroquis og modeltegning.

Alt gik for så vidt meget godt i begyndelsen, men allerede efter et par ugers forløb, faldt nogle af eleverne fra, og da nye ikke kom til, stod det snart klart for Jens Andreasen og os andre, at undervisningen ikke ville kunne opretholdes i det lange løb. Til sidst måtte den idealistiske Jens Andreasen, som tilmed havde arbejdet gratis, da også indse den skuffende kendsgerning og give op, simpelthen fordi der ikke var elever nok til, at det kunne betale sig at fortsætte undervisningen.

Det var en lidt sørgelig dag, da vi alle skiltes og gik hver sine veje, også selvom flere af os blev ved med at holde kontakten med hinanden i nogle år endnu. For mit eget vedkommende havde jeg i lang tid efter jævnlig kontakt med Jens Andreasen. Asbjørn Yde Larsen, Jørgen Strunge og Kaj Himmelstrup, men Ruth Olesen tabte jeg og vi kontakten med, fordi hun rejste hjem til Frederikshavn, hvor hendes moder på det tidspunkt lå for døden af kræft. Siden har jeg hverken set eller hørt noget til hende.

Jens Andreasen søgte optagelse på Kunstakademiet og blev antaget som elev af maleren, professor Aksel Jørgensen. Senere lod Andreasen sig uddanne på billedhuggerskolen, og her traf han sammen med en smuk ung engelsk pige ved navn Myra Robinson, der var fra Newcastle. De to forelskede sig glødende i hinanden og flyttede senere sammen i det lille romantiske hus i Sølvgade, hvor Jens Andreasen allerede havde boet i nogen tid forud. Huset havde stort set kun to etager: Førstesalen, der blev brugt til atelier, og andensalen, der blev brugt til privat beboelse.

Mens Jens Andreasen endnu var ungkarl eller single, som det hedder på nudansk, kom jeg tit på arbejdsbesøg hos ham. Vi spiste også vort sædvanlige råkostmåltid sammen, som vi havde gjort, mens han boede i Helgolandsgade. Han tilbragte det meste af dagen med at tegne, male eller modellere, og jeg med at tegne på to projekter, som jeg havde i gang på det tidspunkt. Det ene var sort-hvide illustrationer til H. C. Andersens rørende eventyr "Historien om en moder", og det andet var nogle figurudkast i farver til en kort tegnefilm baseret på samme digters fornøjelige eventyr "Klods-Hans".

Eventyret "Historien om en moder" havde fascineret mig dybt lige siden jeg som 12-årig læste det selv for første gang, og nu i 1947 foresvævede det mig, at der måske ville kunne laves en seriøs tegnefilm eller en anden form for film over det. En tegnefilm baseret på eventyret "Klods-Hans" havde jeg haft i tankerne lige siden 1944, medens vi endnu arbejdede på "Fyrtøjet", da der ikke var blevet noget ud af Dansk Farve- og Tegnefilms A/S' projekt om at lave 5-6 korte tegnefilm, der hver især skulle baseres på et af H. C. Andersens mest kendte eventyr. En tegnefilm over "Klods-Hans", var dengang blevet foreslået af Børge Hamberg, og det skulle kort efter vise sig, at dette projekt ikke var

totalt opgivet, men tværtimod var blevet udvidet til planen om en lang tegnefilm. Dette vidste jeg dog intet om på det tidspunkt, der her er tale om. Men som sædvanligt for mig, blev ingen af mine projekter til noget, heller ikke de to ovennævnte, bortset fra de skitser og udkast, der blev lavet dertil. Jeg opbevarer endnu nogle små skitsetegninger til "Historien om en moder", men figurudkastene til "Klods-Hans" er for længst gået alt kødets gang, idet de brændte sammen med en del andet af mit habengut, da mine forældres pulterkammer omkring 1949 blev raseret ved en pyromanbrand.

Som tidligere nævnt forlod Asbjørn Yde Larsen tegneriet til fordel for en uddannelse som journalist, og i det øjemed fik han en læreplads ved Korsør Avis, hvor jeg senere besøgte ham, men vistnok kun en enkelt gang. Besøget fandt dog først sted i 1950, og vil derfor først blive omtalt kronologisk

Jørgen Strunge genoptog sine studier og læste filosofikum, hvorefter han søgte og blev optaget som elev på Kunstakademiets Arkitektskole. Men hvordan det videre gik ham og hans liv, har jeg ingen anelse om, for venskabet eller vel snarere bekendtskabet gled lige så stille ud. Det, jeg husker ham mest for, var, at han altid kom ind på, at alt er relativt, hvilket jeg til en vis grad godt kunne følge ham i. Men på den anden side syntes jeg også, at denne værdirelativisme reducerede alting til ingenting, og det troede jeg ikke på. Men det var mens jeg jævnligt kom og besøgte ham på Sortedam Dossering, at jeg tumlede med planerne om at lave en kort satirisk tegnefilm om atomoprustningens vanvid.

Hvad Kaj Himmelstrup videre foretog sig, står mig ikke helt klart, og mærkværdigvis vidste jeg intet om, hvor han boede, men jeg havde kontakt med ham helt frem til omkring 1949-50. Derefter gled venskabet ud og vi sås ikke mere. Senere hørte jeg, at han vistnok beskæftigede sig med børn og lod sig uddanne som lærer. Men under alle omstændigheder husker jeg ham som en god ven, der altid var parat til at række en hjælpende hånd, når og hvis det var påkrævet. Det blev det på et tidspunkt for mig, men herom senere.

"TRIO BUREAU"

Imidlertid holdt Asbjørn, Qvist og jeg sammen i nogen tid efter at vi hver især var sluttet på tegneskolen, Asbjørn og jeg, fordi vi fulgte med Jens Andreasen, og Qvist, fordi han blev færdig med sin uddannelse hos Jean Jallit. Asbjørn tjente stadig penge ved at være postbud, og Hans Qvist havde indtægter fra sit job i Sportsforretningen, mens jeg ikke for tiden havde andre indtægter, end dem jeg kunne tjene ved at tegne vittighedstegninger. Disse måtte jeg i øvrigt selv sørge for at sælge, for Erik Pluto havde fået travlt med andre ting, så han havde ikke længere tid til det. I øvrigt forsøgte jeg mig også med at tegne og

male illustrationstegninger, og en dag henvendte jeg mig på Nationaltidende med nogle af disse, for at høre, om man eventuelt kunne bruge mig som illustratør.

Det var en ung, køn og nydelig kvindelig redaktør, så vidt jeg husker ved navn Didder Rønlund (f. 1926), der tog imod mig og som jeg snakkede hyggeligt med i en lille times tid. Hun så på mine tegninger og sagde, at tegningerne var gode nok, men så forskellige, at man ikke kunne se, at det var den samme tegner, der havde udført dem. Og det var nødvendigt, sagde hun, at man kunne genkende tegnerens stil, så hvis jeg ville tænke nærmere over det og lave nogle forskellige udkast, som tydeligt viste, at det var den samme illustratør, der havde lavet tegningerne, så ville jeg være meget velkommen til at aflægge hende et besøg igen.

Det der med at holde den samme stil i forskellige tegninger, faldt mig faktisk svært, for jeg syntes tegninger skulle tilpasse sig det emne eller motiv, det i hvert enkelt tilfælde drejede sig om. Den indstilling viste sig at være en svaghed, hvilket blev klart kort tid efter, da Asbjørn, Qvist og jeg stak hovederne sammen under et besøg hos Qvist og hans søde kone i deres villa ude i Vanløse. Vi tre enedes om, at vi ville forsøge at sælge vores vittighedstegninger i fællesskab. Det var ved den lejlighed, at Qvist straks greb et amerikansk blad, så vidt jeg husker Esquire, hvori der fandtes en del vittighedstegninger. Derefter tog han et stykke gennemsigtigt pergamentpapir og lagde over den trykte tegning, hvorefter han kalkerede tegningen af, men med den afgørende forskel, at han ændrede figurerne, så disse bl.a. fik store næser og større runde øjne. På den måde lignede hans aftegning slet ikke originalen. Derefter oversatte han den amerikanske tekst til tegningen til dansk, hvilket han i øvrigt var en sand mester til.

Senere gik Qvist dog over til at tegne sine vittighedstegninger fra grunden og ligeledes kreere sine egne tekster, men han beholdt og raffinerede efterhånden den stil i sine tegninger, som med tiden gjorde ham berømt i hele Danmark. Men i løbet af det ovennævnte møde fandt Asbjørn, Qvist og jeg ud af, at vi ville forsøge at sælge hver vores tegninger i fællesskab, nemlig på den måde, at Asbjørn, som den mest præsentable, velklædte og veltalende af os, skulle gå rundt til de forskellige avis- og bladredaktionerne i København og tilbyde vittighedstegningerne. Dette påtog Asbjørn sig med fornøjelse, men sagde, at vi nok skulle have en fælles mappe med tegningerne i, og at vi derfor burde kalde vores fælles tegnermæssige indsats et fælles firmanavn. Efter nogen snak frem og tilbage, enedes vi om at kalde firmaet ” Trio Bureau”.

Efter omkring en uges tid havde vi hver især lavet omkring 8 vittighedstegninger, hvilket gav et totalt antal på 24 tegninger, og det mente vi

måtte være nok i første omgang. I mellemtiden havde Asbjørn fundet frem til adresserne på de forskellige avis- og bladredaktioner, og en formiddag midt i ugen, foretog han sin første ekskursion rundt i byen, mens Qvist og jeg hver for sig sad hjemme og spændt afventede resultatet af Asbjørns salgsturné. Vi havde aftalt, at mødes hos Asbjørn i Tordenskjoldsgade sent på eftermiddagen. Fællesmødet hos Asbjørn kl. 17 begyndte med, at han var lidt hemmelighedsfuld med at berette om resultatet af dagens salgsindsats. Han begyndte med at fortælle, hvilke avis- og bladredaktioner, han havde besøgt: Politiken, Nationaltidende, Social-Demokraten og Ekstra-Bladet. Asbjørn åbnede derefter mappen med vittighedstegningerne, idet han sagde: "Ja, her ser I så resultatet, kære venner!" Og hvad så vi så? Jo, at mens der var blevet solgt 6 af Qvists tegninger, var der kun blevet solgt 3-4 af Asbjørns og 3-4 af mine tegninger. Det glædede os naturligvis på Qvists vegne, men var skuffende for os andre.

Det stod allerede fra starten klart, at Qvist var den fødte vittighedsmager med sine let genkendelige tegninger, og sin specielt gode evne til at forme en tekst, så den var morsom, mens Asbjørn og jeg med hver vores højst forskellige tegninger var rene amatører uden større chancer for at gøre karriere som vittighedstegnere. Det indså Asbjørn og jeg uden bitterhed, for det kom ikke som nogen stor overraskelse for os, at det forholdt sig sådan.

Omkring en uges tid senere, hvor vi i mellemtiden igen havde lavet hver 8 nye tegninger, gentog vi forsøget på at sælge vores tegninger, men med samme resultat. Dermed mistede Asbjørn og jeg lysten til at fortsætte, hvorfor Trio Bureau afgik ved en stille og rolig død. Qvist fortsatte sin succesrige karriere som vitsmager, mens Asbjørn og jeg overvejede hver vores fremtidsudsigter og fremtidsplaner. Jeg fortsatte dog i det små med vittighedstegninger.

SUPPLERENDE INDTÆGTER

Men i længden gav det ikke indtægter nok, at tegne vittighedstegninger, så jeg måtte se at supplere med anden form for indtægt. Heldet ville, at min moster Lilly arbejdede for en legetøjsfabrikant, som bl.a. fremstillede nogle specielle dukker i træ. Da hun hørte om min lidt betrængte situation, foreslog hun mig, at jeg kunne få et hjemmearbejde med at male farver på de nævnte trædukker. Det var selvfølgelig ikke noget ønskejob, men da det kunne supplere mit vitstegneri, sagde jeg ja til tilbuddet. Min moster leverede de ubemalede trædukker og de farver, der skulle bruges. Jeg husker ikke længere, hvor meget – eller snarere hvor lidt – jeg fik for arbejdet, som var på en akkord, der beroede på, hvor mange figurer, man kunne male per dag.

Det viste sig dog hurtigt, at jeg gjorde for meget ud af at male figurerne, især disses ansigter, så det var begrænset, hvor mange jeg kunne nå at lave på en dag. Det var utilfredsstillende både for mig selv og fabrikanten, som derfor sagde, at jeg desværre ikke var hurtig nok til arbejdet, hvorfor han ikke kunne bruge min arbejdskraft.

Imidlertid havde min altid initiativrige onkel Thorkild fået den idé, at ville fabrikere barnevogne, Værkstedet, han havde lejet til formålet, lå i en høj kælder, så vidt jeg husker i Absalonsgade på Vesterbro. Til formålet opkøbte han brugte barnevogne og gjorde dem i stand, blandt andet ved at rense og nymale karosserne og sætte ny kaleche på, samt male stel og eventuelt sætte nye hjul på, hvis han skønnede det nødvendigt. De nymalede karosser skulle desuden pyntes med stafferinger, som bestod i, at der blev malet linjer og mønstre på siderne.

Da min altid hjælpsomme onkel hørte om min situation, tilbød han at jeg kunne komme hen og ned på hans værksted og være med til at staffere barnevognskarosserne. Det kunne jeg tjene en lille skilling ved. Selv om min lyst til det ikke var stor, sagde jeg alligevel ja tak til tilbuddet og mødte da også op en dag. Thorkild demonstrerede for mig, hvordan karosserne skulle stafferes, og det tog ham ikke langt tid at male de linjer og enkle mønstre, som han syntes ville være passende, for ikke at siderne på barnevognen skulle se kedelige ud. Som den perfektionist jeg er og altid har været, bemærkede jeg at Thorkild ikke tog det så nøje med om linjerne blev skæve eller ujævne. For ham skulle arbejdet gå hurtigt, for ellers fandt han det kedeligt og i øvrigt urentabelt.

Der var altså ingen vej udenom, jeg måtte fatte penslen og dyppe den i den farve, der i de enkelte tilfælde skulle bruges til at male linjerne og krusedullerne med. Men jeg havde ikke malet ret længe på et karrosseri, førend Thorkild, som stod ved siden af og betragtede mit værk, sagde, at det gik for langsomt og at jeg ikke behøvede at være så nøjeregnende med om linjerne hist og her blev lidt skæve og rystede. Den kritik var egentlig nok til at tage modet fra mig, men jeg besluttede mig til at holde pinen ud og forsøgte at gøre arbejdet hurtigere, hvilket glædede min onkel.

Men allerede næste dag, da jeg mødte op på værkstedet kl. 8, gik der ikke mere end et par timer, før Thorkild sagde til mig: "Jeg bliver nødt til at gå et ærinde i byen, men fortsæt du bare med at male så mange karosser, som du kan. Hvis nogen kommer og spørger efter mig, skal du bare sige, at de vil kunne træffe mig om eftermiddagen." Det var da helt fint med mig, for selvfølgelig skulle onkel have lov til at forlade forretningen i åbningstiden, når han havde et eller

andet nødvendigt ærinde. Det samme gentog sig i øvrigt også i de følgende dage, hvor han ligeledes overlod det til mig at passe forretningen.

Thorkild var ofte rastløs og gik uroligt frem og tilbage i værkstedet, alt imens han skottede ud ad vinduet. Jeg tænkte, at det kunne skyldes, at der ikke var meget salg i brugte og nyistandsatte barnevogne, for i den tid, jeg arbejdede der, så jeg kun ganske få kunder. Nogle dage kom der slet ingen, og det så jo derfor ikke ud til, at forretningen kunne opretholdes i længden. Den skulle jo gerne give indtægter og helst også overskud, hvis der skulle være nogen mening i at drive forretningsvirksomhed.

Imidlertid blev jeg efterhånden klar over, hvad der var grunden til Thorkilds rastløshed og uro, for sidst på ugen kom der en for mig ubekendt yngre kvinde ned i forretningen, ikke for at se på en barnevogn eller tilbehør. Nej, åbenbart for at hente Thorkild, som tydeligvis blev lidt forfjamsket over besøget, hvorfor han skyndsomst sagde til mig: "Harry, jeg går lige et ærinde sammen med den dame! Hvis jeg ikke er kommet tilbage inden lukketid, kan du bare smække døren, før du går!" – Med det samme forstod jeg, at den pågældende kønne unge dame var et af Thorkilds amourøse eventyr, og gættede på, at de andre "ærinder", han havde haft i ugens løb, også gjaldt den unge dame.

ANTIKT PATINEREDE BRONCHEGENSTANDE

Det korte af det lange er, at Thorkild nogen tid senere måtte opgive at drive handel med brugte og nyistandsatte barnevogne. Men hvad der blev af barnevognene ved jeg ikke, for butikken eller værkstedet blev ryddet og nogle maskiner og andet udstyr blev i stedet installeret i de to kælderlokaler. Det viste sig, at moster Lilly igen havde været på spil, idet hun på den tid var kommet i kontakt med en lidt ældre fabrikant, som kunne tænke sig at producere og sælge patinerede bronchegegenstande, så som fade, skåle, askebægre o. lign., som på den tid åbenbart var en efterspurgt vare. Lilly havde foreslået fabrikanten, at hun og hendes bror gerne ville påtage sig at udføre arbejdet med at dreje og patinere bronchegegenstandene, og det var denne åbenbart med på. Det var derfor maskinerne var blevet installeret i Thorkilds fhv. butiklokaler.

Arbejdet på Thorkilds værksted bestod i, at han selv stod ved en metaldrejemaskine og formede de bronchefade og askebægre og lignende, som der var brug for. Det var i øvrigt et arbejde, han syntes at trives med, for han var blevet mindre rastløs, end han plejede at være. Lillys arbejde bestod i afsyring af bronchetingene og ved hjælp af en blæselampe at få den smeltede overflade til at stivne i ujævne former og antage en patina, så at man skulle tro om det færdige produkt, at der var tale om en meget gammel og antik ting.

Men det var i virkeligheden det rene og skære fupnummer. Noget, min kære gode og rare onkel Thorkild ikke tog så højtideligt. Hvis folk ville købe den slags bras, mente han, at det måtte blive deres egen sag.

Senere hørte jeg, at Thorkild helt og holdent havde overladt værkstedet til fabrikanten og forladt jobbet for stedse. Hvad Thorkild derefter gav sig i kast med, har jeg ingen viden eller erindring om, men kendte jeg ham ret, så skulle han nok finde på udveje til at tjene til dagen og vejen. Det var mit bestemte indtryk, at når blot han havde til dagen og vejen og især til de mange cigaretter, han dagligt røg, og fik den mad, han kunne lide, og der så i øvrigt var en dame til at tilfredsstille hans amourøse behov, var han stort set tilfreds med tilværelsen.

MIN FÆTTER DENNIS

Min fætter Dennis så jeg kun lejlighedsvis, for ham og jeg gik hver vore veje, både uddannelsesmæssigt og personligt. Dennis var dog også modtagelig for nogle af de spirituelle og idealistiske tanker, der lå i tiden. Han læste blandt andet bøger af biologen og lægen Alexis Carrel (1873-1944), som f.eks. "Mennesket – det ukendte" (1935), som indeholdt en kritik af den teknologisk baserede civilisation, som Carrel ikke mente var i overensstemmelse med menneskets natur, og dels en påstand om, at naturvidenskaben har nået den fysiske verdens grænser og derfor langsomt er på vej mod at betræde veje, der fører til en bekræftelse af eksistensen af en åndelig verden. Men Dennis interesserede sig også for sociale problemer og tilsluttede sig i det stykke en overgang kommunismen. Senere modererede han dog sin politiske opfattelse i retning af Socialdemokratiet, som han er forblevet en trofast tilhænger af og støtte for livet igennem.

På et tidspunkt traf Dennis en lidt særpræget pige ved navn Lily Jeppesen, født 22. august 1927, men hvor han havde truffet hende, husker jeg ikke, kun at jeg engang besøgte parret hjemme hos pigens forældre i Midgårdsgade på det ydre Nørrebro, ikke langt fra Hothers Plads, hvor Dennis og Lily senere kom til at bo i mangfoldige år. Imidlertid var Lilys forældre ikke hjemme ved mit besøg, så vi havde deres lidt gammeldags, men hyggelige stuelejlighed helt for os selv. Senere og efter at Dennis og Lily den 28. oktober 1950 havde været på Københavns Rådhus og lovet hinanden troskab som ægtefæller, flyttede parret ud til en lille lejlighed i Bådsmadsstræde 8, st. tv. på Christianshavn. Her besøgte jeg dem nogle gange, skønt det var lidt af en rejse med sporvognen fra Nørrebro via Knippelsbro til Christianshavns Torv, hvor jeg stod af og spadserede hen langs Overgaden oven Vandet til stedet, hvor de boede. De havde virkelig indrettet sig godt og hyggeligt med de møbler de havde på det tidspunkt, og de gjorde alt, for at jeg skulle føle mig hjemme hos dem.

I mellemtiden havde Dennis skiftet sit borgerlige efternavn Rasmussen ud med det mere ualmindelige Arendvald, og det lød jo ligesom af lidt mere. Lily var i øvrigt en herlig og spøjst pige, som havde sin helt egen opfattelse og mening og sagde tingene ligeud, uanset om nogen kunne lide det eller ej, men hun talte ikke ondt om nogen og løb heller ikke med sladder. Dennis selv var som sædvanligt optimistisk og humoristisk, men dog knapt så rapmundet som før i tiden, da han var ungkarl og på egen boldgade.

Dennis og Lily blev boende i Bådsmannsstræde til 1954, hvor de den 17. maj 1952 fik datteren Evy. Da datteren var 2 år vendte den lille familie tilbage til Nørrebro, hvor de fik en lejlighed i andelsboligforeningen Lersøgård i Midgårdsgade, hvor Lilys forældre som nævnt boede i nr. 11. st. th. Senere flyttede Dennis og Lily med barnet Evy til Hothers Plads 3, 2. sal og der boede de i mange år og fik datteren Jill den 23. maj 1963. Senere, da døtrene var blevet større, flyttede familien til en nærliggende lejlighed på Hothers Plads 5, 3. sal. Her boede de sammen til Lilys død den 24. maj 2002, hvorefter Dennis fik sig en anden lejlighed, stadig på Hothers Plads, men nu i nr. 10, 4. sal. Her blev han boende indtil han i 2012 efter eget ønske og valg kom på plejehjemmet "Bispebjergehjemmet" på Tagensvej.

Men selvom Dennis' og mine veje var blevet adskilte i årenes løb, og jeg i øvrigt ikke havde eller har haft så meget kontakt med den del af familien i de senere mange år, så vil vi dog alligevel lejlighedsvis støde på hans navn her i denne beretning om et liv genoplevet i erindringen. Jeg kan endnu se ham for mig, når vi som ganske unge sammen kom gående hen ad gaden, og han fik øje på en køn ung pige, som han uopfordret henvendte sig til og tiltalte med et stort smil og ordene: "Undskyld frøken, hvor skal jeg føre Dem hen for at komme på Dem!" Som den bly viol, jeg selv var dengang, kunne jeg være krøbet i et musehul, om noget sådant havde været menneskeligt muligt. Men lejlighedsvis fik Dennis en "erobring på krogen", som han aftalte at mødes med på et senere og mere passende tidspunkt. Dennis havde nemt ved at score damer, og det benyttede han sig ofte af i sine ungkarledage.

OM AT NÆGTE MILITÆRTJENESTE

Endnu engang stod jeg i den situation, at jeg ikke rigtig vidste, hvad jeg skulle give mig til, for at komme videre med mit liv. Imidlertid fyldte jeg 18 år den 12. juni 1947, og i den alder havde man ifølge værnepligtsloven ubetinget pligt til at tilmelde sig lægdsrullen i den udskrivningskreds, man hørte til. Tidspunkterne for optagelse i rullen blev bl. a. annonceret i aviserne, og det var strafbart ikke at melde sig.

Imidlertid havde jeg store betænkeligheder ved eventuelt senere at skulle indkaldes til militærtjeneste, fordi en sådan stred og strider mod min overbevisning og livsanskuelse. Jeg var bekendt med, at man som militærnægter af såkaldte samvittighedsgrunde, kunne begære sig overført til civil tjeneste i en af Statens dertil indrettede arbejdslejre. Men jeg ræsonnerede som så, at når jeg ikke ville være soldat, så var der heller ingen grund til at melde sig til optagelse i lægdsrullen. Derfor skrev jeg et længere brev til udskrivningskredsens chef, E. Sand, hvori jeg grundigt redegjorde for mine bevæggrunde til dels at nægte militærtjeneste og dels at nægte optagelse i lægdsrullen.

Nogen tid efter fik jeg et brev fra 1. udskrivningskreds i Nyropsgade i København, at man havde modtaget mit brev, men at jeg under alle omstændigheder var lovmæssigt forpligtet til at melde mig til lægdsrullen og desuden til at møde på sessionen, og at undladelse heraf ville medføre politisag og bødestraf eller eventuelt frihedsstraf. Brevet var underskrevet E. Sand. Mærkværdigvis gjorde brevet fra udskrivningskredsen ikke større indtryk på mig, for jeg følte med mig selv, at min samvittighed var ren, især da jeg jo skriftligt havde meddelt myndigheden min stillingtagen og beslutning. Herefter afventede jeg kun, at sagen ville gå videre til politiet, hvorfor jeg på et eller andet tidspunkt måtte forvente nærmere besked derfra. Til min forundring skete der intet som helst.

Mine bevæggrunde for ikke at ville aftjene den militære værnepligt, var flere og nuancerede. Militærtjeneste betød jo trods alt oplæring i våbenbrug, med det formål i en given situation at skulle skyde mod landets fjender, der for mig var identiske med mine medmennesker, som jeg grundlæggende mente havde lige så stor og ukrænkelig ret til at leve, som jeg selv. Denne holdning hos mig var i overensstemmelse med, hvad jeg inderst inde følte var rigtigt, ikke mindst med baggrund i verdenskrigens rædsler og besættelsestidens oplevelser og erfaringer, men den var især blevet styrket gennem mit studium af Yoga-filosofien og af Det ny Testamente.

Både i Yoga-læren og i den kristne lære, spiller etikken en central og væsentlig rolle. Moralsk fuldkommengørelse er fundamentet for al Yoga og kaldes på sanskrit Yama-Niyama, der kan oversættes til selvkontrol-selvregulering. Det første bud i Yama hedder Ahimsa, som betyder ikke-vold, ikke at skade eller dræbe noget levende væsen, herunder altså heller ikke mennesker. Dette bud skal man primært for sin egen åndelige vækst og udviklings skyld stræbe efter at overholde både i tanke, ord og handling. En konsekvent overholdelse af Ahimsa-budet medfører, at man bør leve af vegetariske fødemidler.

I den kristne lære, det vil primært sige i Jesu bjergprædiken, udvides Moselovens 5. bud "Du må ikke slå ihjel!", til også at omfatte dette, at blive vred på sin næste, tale ondt om og nedgøre denne. Men Jesus går endnu videre og siger bl. a.:

"I har hørt, at der er sagt. 'Øje for øje, og tand for tand.' Men jeg siger jer, at I må ikke sætte jer op mod den, der tilføjer jer ondt, men hvis nogen giver dig et slag på den højre kind, så vend den anden til. Og hvis nogen vil stævne dig for retten og tage din kjortel, så lad ham også få kappen! Og hvis nogen tvinger dig til at følge ham én mil, så gå to mil med ham! Giv den, som beder dig, og vend dig ikke bort fra den, som vil låne af dig.

I har hørt, at der er sagt: 'Du skal elske din næste og hade din fjende.' Men jeg siger jer: elsk jeres fjender og bed for dem, som forbander jer, gør godt imod dem, som forfølger jer, så I må blive jeres himmelske Faders børn; thi han lader sin sol stå op både over onde og gode og lader det regne både over retfærdige og uretfærdige. Thi hvis I elsker dem, der elsker jer, hvad løn får I så? Gør ikke også tolderne det samme? Og hvis I kun hilser på jeres brødre, hvad særligt gør I så? Gør ikke også hedningerne det samme? Så vær da I fuldkomne, som jeres himmelske Fader er fuldkommen." (Matt. 5, 38-48).

Senere i bjergprædikenen opstiller og tilføjer Jesus en gylden etisk og moralsk regel for de mennesker, der vil følge hans lære og eksempel:

"Derfor, alt hvad I vil, at menneskene skal gøre imod jer, det samme skal I gøre mod dem; thi sådan er loven og profeterne."

Den "gyldne etiske og moralske regel" hænger helt utvivlsomt sammen med, at Jesus her har skæbneloven ("thi hvad et menneske sår, det skal han også høste." Gal. 6,7) i tankerne. I indisk religion og filosofi kaldes skæbneloven for karma-loven. Sanskritordet karma betyder skæbne som resultat af handling, specielt i tidligere liv. Men i Ny Testamente kommer Jesus ind på skæbne- eller karma-loven i forbindelse med sin arrestation i Getsemane Have:

Men selvom vi lever i et land, hvis grundlov siger, at den evangelisk-lutherske troslære er det danske folks religion, tror jeg ikke, at min ungdommelige, og vel ret beset umodne skriftlige forsvarstale kan have gjort større indtryk på udskrivningschefen eller hans folk.

(Fortsættes i afsnit 73)